

tus in vos venire non potuit, quos non vel pœnitentiæ baptismus abluit; sed pœnitenda, quod verum est, aqua polluit traditoris.

LXXXIV. AUGUSTINUS respondit: Traditores quidem non solum nos non probatis, sed nec patres vestri patres nostros probare potuerunt: qui si probati essent, non utique patres nostri essent, secundum tuam superiorem assertionem, quorum non essemus facta sectati: nec tamen propter eos a consortio divelleremur unitatis, et a semine Abrahæ in quo benedicuntur omnes gentes. Verumtamen si alia est aqua Christi, et alia est aqua traditoris, quia non fuit traditor Christus: cur non alia sit aqua Christi, et alia sit aqua raptoris, quia nec raptor utique fuit Christus? Baptiza ergo tu post raptorem tuum, et baptizabo ego post traditorem nec meum nec tuum; aut si chartis prolatis credendum est, et meum et tuum; si autem communioni orbis terrarum magis quam parti Donati, non meum, sed tuum. Meliore vero et sententia, quia secundum Apostolicam vocem, unusquisque nostrum proprium onus portabit²: nec ille raptor vester est, quotquot non estis raptores, nec quisquam traditor aut noster aut vester est, quotquot non sumus traditores. Et ideo nos sumus catholici, qui secundum istam sententiam non deserimus unitatem: vos vero hæretici, qui propter quorundam hominum crimina seu vera seu falsa, non vultis tenere cum Abrahæ semine charitatem.

LXXXV. PETILIANUS dixit: Sed ut hæc ab Apostolis facta præluceant, eorum actibus edocemur, sicut scriptum est,
 » Factum est autem dum Apollo esset Corinthi, Paulus
 » perambulatis superioribus partibus venit Ephesum. Et
 » cum invenisset quosdam discipulos, dixit illis: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt:

¹ Gen. xxii, 18. — ² Gal. vi, 5.

» Sed neque si est Spiritus sanctus audivimus. Dixitque
 » Paulus: In quo ergo baptizati estis? Et responderunt
 » dicentes: Joannis baptismo. Ait autem Paulus: Joannes
 » baptizavit baptismo pœnitentiæ, plebi dicens, in eum qui
 » venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, in Jesum Christum Dominum nostrum. Quo audito, baptizati
 » sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super illos. Loquebantur autem variis linguis, et prophetabant.
 » Et erant omnes viri fere duodecim¹. » Si igitur illi sunt baptizati, ut Spiritum sanctum reciperent, cur non vos, si sanctum vultis Spiritum sumere, post vestra mendacia veram percipitis novitatem? Qui si male hoc facimus, quare nos quæritis? aut certe si crimen est, Paulum primitus condemnate; qui utique Paulus quod jam fuerat abluit, nos autem in vobis quod nondum est baptizamus. Non enim vos, ut sæpe jam diximus, vero baptisate tinguitis, sed inani vocabulo falsi baptismatis infamatis. »

LXXXVI. AUGUSTINUS respondit: Paulum non accusamus, qui dedit hominibus baptismum Christi, quia non habebant baptismum Christi, sed baptismum Joannis, secundum ipsorum responsionem; qui interrogati, in quo baptizati essent, responderunt, baptismo Joannis: qui ad baptismum Christi non pertinet, nec ejus pars ulla vel gradus est: alioquin aut tunc iterabatur aqua baptismi Christi, aut si baptismus Christi tunc per duas aquas perficiebatur, minus perfectus est modo, quia non datur illa quæ per Joannem dabatur: quodlibet autem horum impium et sacrilegum est opinari. Dedit ergo Paulus baptismum Christi eis qui non baptismum Christi habebant, sed Joannis.

LXXXVII. Cur autem illo tempore necessarius fuerit

¹ Act. xix, 11.

baptismus Joannis, qui nunc jam necessarius non est, et alibi diximus; et nunc ad rem quæ inter nos agitur non pertinet; nisi tantummodo ut videatur quod Joannis baptismus alius fuit, Christi autem alius: sicut alius fuit ille baptismus, in quo patres nostros dicit Apostolus baptizatos in nube et in mari¹, quando per Moysen Rubrum mare transierunt. Lex enim et Prophetæ usque ad Joannem Baptistam sacramenta habebant prænuntiantia rem futuram: nostri vero temporis sacramenta venisse testantur, quod illa venturum esse prædicabant². Joannes itaque omnium præcedentium proximus Christi annuntiator fuit. Et quia omnes superiorum temporum justis et Prophetæ cupiebant videre completum, quod revelante Spiritu futurum esse cernebant; unde et ipse Dominus dicit: « Quomiam multi justis et prophetæ cupierunt videre quæ videtis et non vident, et audire quæ auditis et non audierunt³? » Propterea Joannes amplius quam propheta dictus est, et in natis mulierum non habuisse majorem; quia prioribus justis prænuntiare tantum Christum concessum est, huic autem et prænuntiare absentem, et videre præsentem, ut huic inveniatur patuisse quod illi cupierunt. Et ideo sacramentum baptismi ejus adhuc ad prænuntiationem Christi pertinet, sed plane novissimam: quoniam usque ad illum fuerunt prænuntiationes primi adventus Domini, cujus adventus modo annuntiationes sunt, jam non prænuntiationes. Sed Dominus humilitatis viam docens, sacramenta quæ hic invenit prænuntiationis suæ suscipere dignatus est, non ad suæ purgationis adjutorium, sed ad nostræ pietatis exemplum: ut scilicet ostenderet nobis quanta devotione suscipere debemus ea quæ illum jam venisse testantur, quando ipse suscipere non dedignatus est quæ illum venturum figurabant. Et Joannes ergo quamvis

¹ 1 Cor. x, 1. — ² Luc. xvi, 16. — ³ Matth. xiii, 17.

proximus, et infra unum annum coætaneus, tamen cum baptizaret venienti præibat Christo: propter hoc de illo dictum est: « Ecce mitto Angelum meum ante faciem » tuam, qui præparabit viam tuam¹. » Et ipse prædicabat dicens: « Venit fortior me post me². » Sic ergo circumcisio octavi diei quæ patribus data est, prænuntiabat justificationem nostram, in expoliationem carnalium concupiscentiarum per resurrectionem Domini, quæ post septimum, id est, sabbati diem, octavo die, id est, Dominico facta est; qui dies tertius post sepulturam ejus occurrit: eandem tamen prænuntiantem circumcisionem carnis infans Christus accepit. Et quemadmodum Pascha quod a Judæis celebrabatur in occisione agni, prænuntiabat Domini passionem et transitum de hoc mundo ad Patrem, et ipsum tamen Pascha quod erat in eadem prænuntiatione, idem Dominus cum Discipulis celebravit quando ei suggesserunt dicentes: « Ubi vis paremus tibi Pascha³? » sic et baptismum Joannis, qui erat in proxima ejus prænuntiatione, etiam ipse suscepit. Sed sicut aliud est carnis circumcisio Judæorum, aliud autem quod octavo die baptizatorum nos celebramus; et aliud est Pascha quod adhuc illi de ove celebrant⁴, aliud autem quod nos in corpore et sanguine Domini accipimus: sic alius fuit baptismus Joannis, alius est baptismus Christi. Illis enim ventura ista prænuntiabantur: istis completa illa prædicantur. Et quamvis illa Christus acceperit: nobis tamen necessaria non sunt, quia ipsum qui per hæc annuntiabatur accepimus. Recenti autem adventu Domini quisquis illa accepisset, opus ei erat ut etiam his imbueretur: quisquis vero his imbutus esset, non opus erat ut retrorsus in illa cogeretur.

¹ Malach. iii, 1. — ² Marc. i, 7. — ³ Matth. xxvi, 17. — ⁴ Existimabat Pascha a Judæis per orbem dispersis adhuc ovis immolatione celebrari, ut lib. i Retract. cap. 10. Sed profecto Lege vetitum erat, Deut. xvi, 6, ne Pascha in aliis vel Judææ locis præter Jerusalem immolaretur.

LXXXVIII. Quapropter nolite de Joannis baptismo caliginem facere, cujus causa et ratio sive ista sit quam exposui, sive alia melior certiorque reddatur; illud tamen manifestum est, alium fuisse baptismum Joannis, alium Christi: et illum Joannis baptismum appellatum, quod et istorum quos commemorasti responsio declarat, et sermo ipsius Domini, ubi ait Judæis: « Baptismus Joannis de cælo » est, an ex hominibus ¹? » Iste autem baptismus non dicitur Cæciliani, nec Donati, nec Augustini, nec Petiliani, sed baptismus Christi. Nam si impudentes nos putas, quia post nos neminem volumus baptizari cum videamus post Joannem fuisse homines baptizatos, qui utique incomparabiliter major est nobis; numquid forte Joannes et Optatus æquales sunt? Ridiculum videtur: et tamen puto quod non eos æquales, sed majorem credatis Optatum. Post Joannem quippe Apostolus baptizavit, vos baptizare post Optatum neminem audetis. An quia Optatus in unitate vestra fuit? Jam hoc quibus præcordiis sustineri possit ignoro: si amicus Comitum ² cui Comes erat Deus, in unitate fuisse dicitur, et amicus sponsi præter unitatem. Quod si Joannes maxime in unitate fuit, et non solum Optato, sed omnibus nobis et omnibus vobis longe excellentior et major fuit; et tamen post eum Paulus apostolus baptizavit: quare vos post Optatum non baptizatis? Nisi forte in has angustias vos coarctat cæcitas vestra, ut dicatis Optatum dare potuisse Spiritum sanctum, Joannem non potuisse. Quod si non dicitis, ne ab ipsis etiam insanis vestras rideatur insania: quid responsuri estis, cur post Joannem baptizandi fuerint homines, post Optatum autem nemo baptizandus sit, nisi quia illi baptismo Joannis fuerant baptizati; quicumque autem Christi baptismo baptizantur, sive per Paulum baptizentur, sive per Optatum, nihil

¹ Matth. xxi, 25. — ² Gildonis. Vide supra, n. 23.

distat inter istorum et illorum baptismum, cum tantum distet inter Paulum et Optatum? « Redite ergo, prævaricatores ad cor, et nolite ex hominum moribus et factis » divina sacramenta pensare ¹. » Illa enim per eum sancta sunt cujus sunt: sed digne tractata afferunt præmium, indigne autem tractata judicium. Et quamvis unum non sint qui Dei sacramentum digne et qui indigne tractaverint: unum est tamen illud sive digne sive indigne tractetur; non ut ipsum melius vel deterius fiat, sed ad vitam mortemve tractantium. Illud sane quod dixisti: « Quia in illis » quos baptizavit post Joannem Paulus, quod jam fuerat » abluit ²; » profecto non diceres, si aliquantum considerares quid diceres. Si enim abluendus fuit baptismus Joannis, procul dubio sordidus fuit. Quid ergo jam te urgeam? Recole aut lege, et vide unde hoc Joannes acceperit: reperies in quem effuderis istam blasphemiam: quod cum repereris, saltem pectus tundatur, si lingua non frenatur.

LXXXIX. Jam vero quod eleganter vobis dicere videmini, « Si male hoc facimus, quare nos quæritis? » nonne aliquando recordamini, quia non quærentur nisi qui perierunt? An et hoc non videre, ad ipsam perditionem pertinet? Posset enim et illa ovis tam absurde pastori dicere: Si male facio quod a grege aberro, quare me quæris? non intelligens quare se putat non esse quærendam, hanc esse unam causam quare quæretur. Quis autem vos quærit, sive per Scripturas suas, sive per linguas catholicas et pacificas, sive per flagella temporalium tribulationum, nisi ille qui istam misericordiam vobis dispensat in omnibus? Quærimus ergo vos, ut inveniamus: tantum enim vos diligimus, ut vivatis, quantum vestrum errorem odimus, ut intereat qui vos perdit, quandiu ipse non perit. Atque utinam sic vos quæramus, ut etiam inveniamus, et de

¹ Isai. xlvi, 8. — ² Act. xix, 5.

unoquoque vestram gaudenter dicamus, « Mortuus erat, » et revixit; perierat, et inventus est¹. »

Xc. PETILIANUS dixit : « Si vos tenere Catholicam dicitis, catholicos illud est quod græce dicitur unicum sive totum. Ecce in toto non estis, quia in partem cessistis.

Xci. AUGUSTINUS respondit : Et ego quidem græcæ linguæ perparum assecutus sum, et prope nihil : non tamen impudenter dico me nosse *ἓλον*, non esse unum, sed totum ; et *καθ' ἓλον*, secundum totum ; unde Catholica nomen accepit, dicente ipso Domino, « Non est vestrum scire » tempora, quæ Pater posuit in sua potestate² : » sed accipietis virtutem Spiritus sancti supervenientem in vos ; et eritis mihi testes in Jerusalem, et in totam Judæam et Samariam, et usque in totam terram. Ecce unde Catholica vocatur. Sed ita clausis oculis offenditis in montem, qui ex parvo lapide, secundum prophetiam Danielis, crevit et implevit universam terram³, ut nobis dicatis, quod in partem cesserimus, et in toto non simus, quorum communio universo orbe diffunditur. Sed quemadmodum si mihi diceres quod ego sim Petilianus, non invenirem quemadmodum te refellerem, nisi ut ant jocantem riderem, aut insanientem dolerem ; hoc mihi nunc faciendum esse video : sed quia joculari te non credo, vides quid restet.

Xcii. PETILIANUS dixit : « Sed non est pars tenebrarum contra lucem, nec pars amaritudinis cum melle : non est pars vitæ cum morte, non est pars innocentiae cum reatu, non est pars aquæ cum sanguine, nec amurcæ cum oleo pars, licet sit fæculenta cognatio, sed cuncta reprobata defluent. Ipsa est sentina vitiorum, dicente Joanne : « Ex nobis exierunt, sed non sunt de nobis : nam si essent de nobis, permansissent utique nobiscum⁴. » Non est aurum cum sor-

¹ Luc. xv, 32. — ² Act. I, 7. — ³ Dan. II, 35. — ⁴ Joan. II, 19.

dibus suis : omnia pretiosa purgantur. Scriptum est namque : « Sicut aurum probat fornax, ita et justos vexatio tribulationis¹. » Non est pars crudelitas mansuetudinis, nec religio sacrilegii, nec pars Macarii penitus potest esse nostra, quia ritus nostri similitudinem maculat. Acies namque inimica non pars est, quæ implet nomen hostile : quæ si vere pars dicitur, sententiam congruam Salomonis incurret, « Pereat pars eorum de terra². »

Xciii. AUGUSTINUS respondit : Hæc verba jactare et nihil probare, quid est nisi delirare ? Attendis zizania per mundum, et triticum non attendis ; cum per totum utraque jussa sint crescere. Attendis semen maligni, quod tempore messis separabitur ; et non attendis semen Abrahamæ, in quo benedicuntur omnes gentes³. Quasi vero vos jam sitis massa purgata, et mel sincerum, et eliquatum oleum, et aurum purum, vel ipsa species dealbati parietis. Ut enim de vitis cæteris taceam, numquid ebriosi partem faciunt sobriorum, aut deputantur avari in parte sapientium ? Si mansueti homines lucis vocabulum tenent ; furor Circumcellionum ubi nisi in tenebris deputabitur ? Cur ergo per tales baptismus datus apud vos valet, et per quoslibet in orbe terrarum idem Christi baptismus non valet ? Cernis nempe ad illud vos esse ab orbis terrarum communione separatos, ut non quidem sitis omnes ebriosi, nec omnes avari, nec omnes violenti, sed omnes hæretici, ac per hoc omnes impii et omnes sacrilegi.

Xciv. Quod autem universum orbem terrarum christiana societate gaudentem « Macarii partem » vocatis ; quis hoc sano cerebro diceret ? Sed quia vos de parte Donati esse dicimus, quæritis hominem de cujus parte nos esse dicatis ; et in magnis angustiis nominatis nescio quem, si forte in Africa cognitum, in aliis autem orbis partibus

¹ Sap. III, 6. — ² Prov. II, 22. — ³ Gen. xxii, 18.

ignotum. Quapropter ecce respondet vobis universum semen Abrahæ ab universa terra : Macarium istum, de cuius parte nos dicitis, omnino non novimus. Respondete vicissim non vos nosse Donatum. Sed et si partem Optati vos esse dicamus, quis vestrum potest dicere, nescire se Optatum, nisi forte facie, sicut nec Donatum? Sed gaudetis videlicet de nomine Donati : numquid et de nomine Optati : Quid ergo vobis prodest Donatus, cum vos omnes coinquinavit Optatus? Quid vobis prodest sobrietas Donati, cum Circumcellionum ebrietate polluamini? Quid vobis prodest secundum vestram opinionem innocentia Donati, cum Optati rapacitate maculemini? Hic enim est error vester, ut amplius putetis valere iniquitatem hominis ad alium contaminandum, quam justitiam hominis ad alium purificandum. Itaque si duo pariter divina sacramenta communicent, unus justus, alius iniquus; sed ita nec ut iste illius iniquitatem, nec ille hujus imitetur justitiam : non dicitis ex hoc fieri ambos justos, sed ambos iniquos, ita ut et illud sanctum quod pariter sumunt, immundum fiat, et amittat propriam sanctitatem. Ubi sibi invenit tales advocatos iniquitas, quibus delirantibus ita victrix putetur? Ut quid ergo vobis plauditis de nomine Donati in tanto perversitatis errore, ubi non Petilianus esse meretur quod Donatus, sed ipse Donatus esse cogitur quod Optatus? « Dicat autem domus Israël, Pars mea Dominus¹ : » dicat semen Abrahæ in omnibus gentibus : Dominus pars hæreditatis meæ. Novit enim quomodo dicat in Evangelio gloriæ beati Dei. Nam et vos per sacramentum quod in vobis est, sicut Caïphas Domini persecutor, nescientes prophetatis. Quod enim græce μακάριος, latine beatus est. Ita plane de parte Macarii sumus. Quid enim est Christo beatus, cujus sumus, ad quem commemorantur

¹ Psal. xv, 5.

et convertuntur universi fines terræ, et in cujus conspectu adorant universæ patriæ gentium? Itaque maledictionem tuam ultimam in perversum de Salomone usurpatam, non timet pars hujus Macarii, id est, hujus beati, ne pereat de terra. Quod enim dictum est de impiis, hoc vos ad Christi hæreditatem convertere conamini, et hoc esse factum nefanda impietate contenditis. Cum enim de impiis ille loqueretur, ait : « Pereat pars eorum a terra¹. » Cum autem vos dicitis illud quod scriptum est : « Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et commemorabuntur et convertentur ad Dominum universi fines terræ², » jam istam permissionem periisse de terra; in Christi hæreditatem retorquere vultis, quod de sorte prædictum est impiorum : sed manente atque crescente Christi hæreditate, cum ista dicitis, vos peritis. Non enim ubique per sacramentum Dei prophetatis, quandoquidem hic per vestram insaniam male optatis. Sed plus valet prædictio Prophetarum, quam maledictio pseudo-prophetarum.

XCV. PETILIANUS dixit : « Paulus quoque apostolus clamat, « Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim » participatio justitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luminis cum tenebris? Quæ autem conventio Christi ad » Belial, aut quæ pars fidei cum infidele³? »

XCVI. AUGUSTINUS respondit : Verba Apostoli agnosco, sed quid te adjuvent, omnino non video. Quis enim nostrum dicit esse participationem justitiæ cum iniquitate, etiam si justus et iniquus, sicut Judas et Petrus, pariter sacramenta communicent? Ex una quippe re sancta Judas sibi sumebat judicium, Petrus salutem : sicut tu, si dissimilis eras, cum Optato sacramentum sumebas, et raptor sicut ille non eras. An rapina iniquitas non est? Quis ita insaniat ut hoc dicat? Quæ ergo participatio justitiæ tuæ

¹ Prov. II, 22. — ² Psal. II, 8, et xxxi, 28. — ³ 2 Cor. vi, 14.

cum illius iniquitate, quando ad unum accedebatis altare?

XCVII. PETILIANUS dixit : « Et iterum docuit ne schismata nascerentur. « Dico autem vobis, quod unusquisque vestrum dicit : Ego quidem sum Pauli, ego autem » Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Numquid » divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro » vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? »

XCVIII. AUGUSTINUS respondit : Mementote qui hæc legitis : Petilianus ex Apostolo ista commemorat. Quando enim crederetis sic eum pro nobis contra se dicere?

XCIX. PETILIANUS dixit : « Si rudibus, si justis Paulus hæc dixit; ego vobis injustis hæc dico : « Numquid divisus » est Christus, ut vos ab Ecclesia scinderetis? »

C. AUGUSTINUS respondit : Vereor ne quisquam in hoc opere meo scriptorem arbitretur errasse, et ille fecisse, Petilianus dixit; ubi debuit facere, Augustinus respondit. Sed video quid egeris : quasi præoccupare voluisti, ne nos ista diceremus. Sed quid fecisti, nisi ut bis dicantur? Si ergo sic te delectat audire, quæ sunt adversus vos, ut ea dicantur, audi illa peto a me, Petiliane : « Numquid divisus est Christus, ut vos ab Ecclesia scinderetis? »

CI. PETILIANUS dixit : « Numquid pro vobis laqueo suo Judas traditor mortuus est, aut ejus vos moribus tinguitis, cujus facta sectantes raptis thesauris Ecclesiæ nos Christi hæredes potestatibus sæculi venundatis? »

CII. AUGUSTINUS respondit : Non pro nobis Judas, sed Christus mortuus est, cui dicit Ecclesia toto orbe diffusa : » Respondeam exprobrantibus mihi verbum, quoniam in » verba tua speravi². » Cum ergo audiam verba Domini dicentis : « Eritis mihi testes in Jerusalem, et in totam » Judæam et Samariam, et usque in totam terram³ : » et per Prophetam, « In omnem terram exivit sonus

¹ 1 Cor. 1, 12. — ² Psal. cxviii, 42. — ³ Act. 1, 8.

» eorum, et in fines orbis terræ verba eorum¹ : » malorum commixtio corporalis me nulla perturbat, si novi dicere, « Suscipe servum tuum in bonum, non calumniatur mihi superbi². » Non ergo curo vanum calumniatorem, quia idoneum teneo promissorem. Si autem de rebus vel locis ecclesiasticis quæ tenebatis et non tenetis quærimini, possunt et Judæi se justos dicere et iniquitatem nobis objicere, quia locum in quo impie regnaverunt, modo Christiani possident. Quid ergo indignum, si ea quæ tenebant hæretici, secundum parem Domini voluntatem catholici tenent? Ad omnes enim similes, id est, ad omnes impios et iniquos illa vox Domini valet : « Auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti » facienti justitiam³. » An frustra scriptum est : « Labores » impiorum justi edent? » Quapropter magis mirari debetis, quod adhuc tenetis aliquid, quam quod aliquid amisistis. Sed neque hoc miremini : paulatim enim cadit paries dealbatus. Respicite tamen Maximianistas, quæ loca tenebant; et quibus inde agentibus et expugnantibus pulsati sint. Et si hæc pati justitia est, et facere iniquitas, aude loqui si potes. Primo quia vos fecistis, illi passi sunt. Deinde quia secundum regulam justitiæ hujus, tu inferior inveniris. Illi enim per judices a catholicis imperatoribus expulsi sunt ex locis antiquis : tu autem nec per ipsorum imperatorum jussa de basilicis expelleris unitatis. Unde? nisi quia minoris meriti es, non solum cæteris collegis tuis, sed etiam istis ipsis, quos certe ut sacrilegos plenarii concilii vestri ore damnatis.

CIII. PETILIANUS dixit : « Nos enim, ut scriptum est, baptismo nostro Christum induimus traditum, vos vestro contagio Judam induitis traditorem⁴. »

CIV. AUGUSTINUS respondit : Possem et ego dicere : Vos

¹ Psal. xviii, 5. — ² Id. cxviii, 122. — ³ Matth. xxi, 43. — ⁴ Gal. iii, 27.

vestro contagio Optatum induitis proditorem, raptorem, oppressorem, separatorem: sed absit ut cupiditas reddendi maledicti me ad aliquam provocet falsitatem: nec vos enim illum induitis, nec nos istum. Itaque si quisque ad nos veniens in nomine Optati se baptizatum esse respondeat, et baptizabitur in nomine Christi; et vos quotquot a nobis venientes baptizastis, si in nomine Judæ traditoris se baptizatos dixerant, non reprehendimus quod fecistis: si autem in Christi nomine baptizati erant, non videtis quanto errore arbitremini varietate humanorum vitiorum divina sacramenta variari, aut vitæ cujusquam sordibus pollui?

CV. PETILIANUS dixit: Sed si istæ sunt partes, nihil nobis præjudicant nomina compartis. Duæ namque viæ sunt, una angusta qua pergimus: altera est impiis qua peribunt, et tamen longe discernitur vocabuli æqualitas, ne via justitiæ consortio nominis maculetur.

CVI. AUGUSTINUS respondit: Timuisti comparatam multitudini vestræ multitudinem orbis terrarum, et ad paucitatis laudem per angustam viam gradientem te conferre voluisti. Utinam non ad ejus laudem, sed ad ipsam viam te contulisses: profecto perspiceres eandem paucitatem in Ecclesia esse omnium gentium, sed paucos dici justos in comparatione multorum iniquorum: sicut in comparatione paleæ possunt pauca grana dici uberrimæ segetis, quæ tamen per se ipsa in massam redacta implent horreum. Namsicut in tribulationibus amissorum locorum, sic etiam in paucitate, si in his putas esse justitiam, te ipsi Maximianistæ superabunt.

CVII. PETILIANUS dixit: Primo Psalmo David beatos et impios separat, non partes scilicet faciens, sed ab omnibus impiis separans sanctitatem. « Beatus vir qui non abiit » in concilio impiorum, et in via peccatorum non stetit. »

Ad viam justitiæ redeat, qui erraverat ut periret. « Et super cathedram pestilentiæ non sedit. » Cum ita commoneat, o miseri, quid sedetis? « Sed in lege Domini voluntas ejus, et in lege Domini meditabitur die ac nocte. Et » erit velut lignum quod plantatum est circa decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium » ejus non decidet, et omnia quæcumque fecerit, prospera procedent. Non sic impii, non sic, sed tauquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ. Implet oculos, » ut excæcet. Propterea non exurgent impii in judicio, neque peccatores in concilio justorum. Quoniam scit Dominus vias justorum, et iter impiorum periet¹. »

CVIII. AUGUSTINUS respondit: Quis nos in Scripturis discernat hæc duo genera hominum? Sed vos maledici paleæ crimina etiam frumentis objicitis; et cum sola palea sitis, solum frumentum vos esse jactatis. Prophetæ autem veridici utrumque hoc genus ante ventilationem, quæ in die judicii futura est, permixtum esse dicunt per totum mundum, id est, per totum agrum Domini. Verumtamen admoneo ut istum primum Psalmum græce legas: ita non audebis pro crimine objicere orbi terrarum partem Macarii; quia forte intelliges cujus Macarii sit pars in omnibus sanctis, quæ per omnes gentes benedicuntur in semine Abrahamæ. Quod enim scriptum est latine: « Beatus vir: » græce habet, *μακάριος ανηρ*. Ille autem Macarius qui vobis displicet, si malus fuit, nec in hac sorte est, nec huic sorti obest. Si autem bonus, opus suum probet, ut in se ipso habeat gloriam, et non in altero.

CIX. PETILIANUS dixit: « Nostri autem baptismatis laudes idem Psalmographus decantavit: » Dominus pascit me, et nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me, animam

¹ Psal. 1, 1-6.